

บทที่ 2

โครงเรื่อง

ความนำ

โครงเรื่อง หรือ “plot” เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของงานวรรณกรรมเกือบทุกประเภท สำหรับเรื่องสั้นจำเป็นต้องมีโครงเรื่องเนื่องจากมีลักษณะของรูปแบบ ภาษา สภาพแวดล้อม หรือสถานการณ์ที่ผู้อ่านไม่คุ้นเคย และเพื่อโน้มน้าวให้เกิดความสนใจและอยากอ่านงานประพันธ์ดังกล่าว การเกริ่นนำเนื้อหาแบบสรุปใจความโดยย่อเป็นแนวทางให้ผู้อ่านใช้ในการตัดสินใจเบื้องต้นก่อนลงมืออ่านฉบับสมบูรณ์ นอกจากนี้โครงเรื่องยังจำเป็นสำหรับนักประพันธ์เพื่อใช้เป็นร่างก่อนการลงมือเขียนเนื้อเรื่องฉบับเต็ม ทำให้มีทิศทางในการประพันธ์ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของเรื่องที่กำหนดไว้ในเบื้องต้น เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับโครงเรื่อง มีรายละเอียดที่จะได้นำเสนอตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ความหมายของโครงเรื่อง

โครงเรื่อง (plot) ในความหมายเฉพาะทางวรรณกรรม หมายถึง การเล่าเรื่องที่ได้เรียบเรียงขึ้นอย่างมีระเบียบแบบแผน เป็นการกำหนดเนื้อหาและทิศทางในการนำเสนอเรื่องราวดังกล่าวไว้อย่างย่อเท่านั้น (Sarashita, n.d.) โดยการลำดับเหตุการณ์ที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบที่ประกอบด้วยตอนต้นของเรื่องคือเป็นจุดเริ่มต้นของเรื่องหรือเป็นเนื้อหาช่วงต้นเรื่อง ตอนกลางคือเป็นการดำเนินเรื่องหรือพัฒนาการของเรื่องที่อยู่ระหว่างเรื่อง และตอนจบคือเป็นจุดลงเอยหรือจุดสิ้นสุดของเรื่อง (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2539 : 163; Hamilton, 1923 : 67; Quirk, 1906 : 13-15) นอกจากนี้ในโครงเรื่องยังต้องมีการผูกปมปัญหาหรือข้อขัดแย้งต่าง ๆ ไว้ อันเป็นอุปสรรคที่ตัวละครต้องเผชิญ และมีการคลี่คลายปมปัญหาซึ่งเป็นกระบวนการและผลจากการแก้ปมปัญหาเหล่านั้น อีกทั้งยังมีการทวนวงเรื่องอย่างง่าย ๆ ไม่มีความซับซ้อนและมีความสมเหตุสมผลกับปมปัญหา (ชูทิพย์ เลหาวิเศษ, 2558 : 14; Andrews, n.d.) ทำให้เห็นภาพรวมและทิศทางในการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ

ก่อนลงมือเขียนได้อย่างชัดเจนและมีความเป็นไปได้พอที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางให้เนื้อเรื่องที่จะเขียนออกมาเป็นฉบับสมบูรณ์ได้ (James, 2011 : 4-5) โครงเรื่องแต่ละส่วนที่มีความสัมพันธ์กันจะช่วยทำให้เกิดความน่าสนใจและไขปมปัญหา มีการนำเสนอตัวละครหลักให้เผชิญกับปัญหาหรือปมขัดแย้งและต้องแก้ปัญหาที่นั้น เนื้อหาส่วนที่ยาวที่สุดของเนื้อเรื่องคือเหตุการณ์ที่เป็นการเอาชนะปัญหาหรือปมขัดแย้งของตัวละครหลัก (นัทธนัย ประสานนาม, 2548 : 83-84; Williams, 1917 : 43-49; Phillips, 1920 : 1-2) เรื่องสั้นแต่ละเรื่องจะมีลักษณะโครงเรื่องเฉพาะเป็นของตนเอง โดยปกติแล้วจะมีเพียงโครงเรื่องเดียว เพื่อให้สามารถอ่านจบได้ในชั่วขณะเวลาอันสั้น นอกจากนี้โครงเรื่องไม่ใช่เป็นการลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียวเท่านั้นยังเป็นการดึงดูดความสนใจผู้อ่านอีกด้วย หากไม่มีโครงเรื่องตัวละครจะไม่มีบทบาทอะไร อย่างไรก็ตามโครงเรื่องไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่การลำดับเหตุการณ์แบบลุ่ม ๆ อย่างเดียว แต่ยังเป็นการเขียนเรื่องราวที่ยังไม่เป็นที่ทางการเพื่อให้สามารถเข้าใจได้และโน้มน้าวให้ติดตามเนื้อหาฉบับสมบูรณ์ต่อไปอีกด้วย (ชไมพร พรเพ็ญ-พิพัฒน์, 2549 : 36; Esenwein, 1909 : 72-73; Hood, n.d.)

สรุปได้ว่า “โครงเรื่อง” หมายถึง การจัดทำโครงร่างเรื่องราวและเหตุการณ์ไว้ก่อนอย่างคร่าว ๆ เพื่อให้เห็นทิศทางของเรื่องในภาพรวม ด้วยการจัดลำดับเหตุการณ์ ได้แก่ออนต้น ตอนกลางและตอนจบของเรื่องให้มีความสัมพันธ์กันแบบไม่ซับซ้อน วางแนวทางในการดำเนินเรื่อง สร้างความขัดแย้งหรืออุปสรรค รวมทั้งกำหนดลักษณะบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ โดยใช้วิธีการบรรยายมากกว่าการสนทนาโต้ตอบของตัวละคร เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการเขียนเรื่องสั้นฉบับสมบูรณ์และเพื่อสร้างความสนใจของผู้อ่านให้เกิดความสนใจที่จะติดตามอ่านตลอดเรื่อง

ลักษณะของโครงเรื่องที่ดี

โครงเรื่องที่ดีนั้นนักประพันธ์จำเป็นต้องจัดลำดับความคิดของตนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนและวางแผนให้ดีจึงจะทำให้ได้โครงเรื่องที่ตรงกับความต้องการ และในขณะลงมือเขียนต้องสามารถเขียนออกมาได้อย่างเป็นเอกภาพ (unity) มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปตามลำดับตั้งแต่ต้นจนจบ (Hamilton, 1923 : 61-62; Quirk, 1906 : 45-46) ไม่วกวนหรือเติมแต่งออกนอกเรื่อง หากบางช่วงบางตอนหรือบางเหตุการณ์ไม่สัมพันธ์กัน เช่น หากตัดส่วนใดส่วนหนึ่งออกไม่มีผลกระทบใด ๆ กับโครงสร้างของเรื่อง เช่นนี้ถือว่าเป็นโครงเรื่องที่ยังไม่เหมาะสม

นอกจากนี้โครงเรื่องที่ตื้นตันต้องสามารถช่วยนำเสนอเนื้อหาที่มีรายละเอียดสำคัญได้อย่างชัดเจนและครบถ้วน มีการจัดเรียงเนื้อหาและลำดับเหตุการณ์ได้อย่างเหมาะสม ทำให้ผู้อ่านคล้อยตามและดึงดูดให้อ่านฉบับสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามลักษณะของโครงเรื่องที่ตื้นตันจะมีความแตกต่างกันออกไปตามยุคสมัยและตามลักษณะความนิยมของคนในแต่ละภูมิภาค จึงไม่อาจกำหนดกฎเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานตายตัวไว้ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยและบริบทโดยรอบตามยุคสมัยที่จะเป็นตัวกำหนดลักษณะที่ดีของเรื่องสั้นว่าควรมีลักษณะและเป็นไปในทิศทางใด (นพมาส แวหงส์, 2558 : 4; Joseph, 1924 : 19–22; Esenwein, 1909 : 84, 93–107)

ตัวอย่างโครงเรื่อง “The Little Match Girl” โดย ฮันส์ คริสเตียน แอนเดอร์เซน (Hans Christian Andersen, 1805–1875) ดังนี้

“A little girl whose father sends her to sell matches on a cold New Year's eve. She loses her mother's slippers, too big to cover her feet from the snow, and when she realises she would not be able to sell any matches because everyone else in the street is oblivious to her situation, she finds shelter near a wall and lights up her matches to keep herself warm. As she strikes one of the matches, she sees the face of her diseased grandmother, the only person that really loved her. She calls for her grandmother, asking her to take her to heaven with her. In the end, her spirit follows her grandmother to the sky, as her body stays cold and lifeless in the city streets until the next morning, when she is found” (Capano, n.d.).

และตัวอย่างโครงเรื่อง “The Gift of the Magi” โดย โอลิเวีย เฮนรี่ (Olivia Henry, 1862–1910) ดังนี้

“Mr. James Dillingham Young ("Jim") and his wife, Della, are a couple living in a modest apartment. They have only two possessions between them in which they take pride: Della's beautiful long, flowing

hair, almost touching to her knees, and Jim's shiny gold watch, which had belonged to his father and grandfather.

On Christmas Eve, with only \$1.87 in hand, and desperate to find a gift for Jim, Della sells her hair for \$20 to a nearby hairdresser named Madame Sofronie, and eventually finds a platinum pocket watch fob chain for Jim's watch for \$21. Satisfied with the perfect gift for Jim, Della runs home and begins to prepare pork chops for dinner.

At 7 o'clock, Della sits at a table near the door, waiting for Jim to come home. Unusually late, Jim walks in and immediately stops short at the sight of Della, who had previously prayed that she was still pretty to Jim. Della then admits to Jim that she sold her hair to buy him his present. Jim gives Della her present – an assortment of combs, useless now that her hair is short. Della then shows Jim the chain she bought for him, to which Jim says he sold his watch to get the money to buy her combs. Although Jim and Della are now left with gifts that neither one can use, they realize how far they are willing to go to show their love for each other, and how priceless their love really is”. (Wikipedia, n.d.)

จากตัวอย่างโครงเรื่องทั้งสองเรื่องนี้ เมื่ออ่านดูแล้วสื่อความได้กระชับและครอบคลุม มีการลำดับเหตุการณ์สำคัญ ๆ ของเรื่องตั้งแต่ตอนต้นเรื่อง ตอนกลางมีความเชื่อมโยงกับ ตอนต้นถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ตัวละครต้องเผชิญมีการขมวดปมปัญหาที่ตัวละครต้องต่อสู้เพื่อเอาชนะกับอุปสรรคเหล่านั้นได้อย่างน่าติดตามและสมเหตุสมผลจนนำไปสู่ตอนจบของเรื่องได้อย่างสอดคล้องและสัมพันธ์กัน ตัวละครเป็นไปตามวิธีการดำเนินเรื่องตามความเป็นไปได้จริง ทำให้สามารถเห็นภาพรวมทั้งหมดของเรื่องและเกิดความรู้สึกงุนงงใจที่จะอ่านฉบับสมบูรณ์

องค์ประกอบของโครงเรื่อง

โครงเรื่องที่ดีนั้นเกิดจากการวางองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างมีลำดับขั้นตอนจึงจะสามารถเขียนโครงเรื่องออกมาได้อย่างสละสลวย โดยทั่วไปแล้วองค์ประกอบที่สำคัญมีดังนี้

1. การเปิดฉากหรือตอนต้นของเรื่อง

การเปิดฉากของเรื่อง เรียกว่า “exposition” หรือ “opening” จัดว่าเป็นส่วนแรกสุดของเรื่องและเป็นจุดเริ่มต้นที่ต้องให้ความสำคัญมากที่สุด หากเริ่มเรื่องได้ไม่เหมาะสมอาจทำให้ผลงานออกมาไม่เป็นที่น่าติดตาม การเปิดเรื่องจะเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวละครหรือเหตุการณ์ วัน เวลา สถานที่และบรรยากาศที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการเกริ่นนำให้ผู้อ่านได้รับรู้เหตุการณ์ในเบื้องต้นว่าจะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้าง (Quinn, 2006 : 154) ตามที่นักวิชาการ เช่น ชูทิพย์ นาถ (2549 : 36-37); ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (2544 : 115-116); Bell, J. S. (2011 : 118-120); Barnet, S., Burto, W., & Cain, W. E. (2008 : 101-103); Kennedy, X. Y., & Gioia, D. (1995 : 9-10); Joseph, M. (1924 : 43-59); และ Williams, B. C. (1917 : 97-103, 257-259) ได้กล่าวไว้เป็นแนวทางเดียวกันถึงการเปิดฉากหรือตอนต้นของเรื่อง สามารถสรุปได้ใน 4 ลักษณะ ต่อไปนี้ คือ

1.1 การเปิดเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ เรียกว่า “chronological order” คือ การเปิดเรื่องตามลำดับก่อนหลังของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับวันเวลาปฏิทิน วิธีนี้เป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ผู้อ่านสามารถรับรู้ถึงเหตุการณ์ที่กำลังดำเนินไปนั้นจะค่อย ๆ เดินไปข้างหน้าตามลำดับวัน เดือน ปี เป็นเส้นเวลาแบบตรง (linear timeline) (Literary Terms, 2015 : Online; Bell, 2011 : 148-149)

1.2 การเปิดเรื่องแบบย้อนกลับ เรียกว่า “flashback” คือ การเกริ่นนำผลของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นล่าสุดมาก่อน (Bruke, 2012 : 15) อาจเป็นช่วงใดช่วงหนึ่งของเรื่อง จากนั้นจึงเล่าเรื่องย้อนเหตุการณ์ที่ผ่านมาที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น เป็นการเปิดเรื่องโดยย้อนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตบางช่วงบางตอนโยงมาสู่เหตุการณ์ในปัจจุบันมาเป็นการเปิดฉากของเรื่อง (Quinn, 2006 : 167; Pavis, 1998 : 151) โดยนักประพันธ์อาจใช้กลวิธีในการทำความเข้าใจย้อนกลับไปในอดีต ใช้วิธีการบอกผ่านความรู้สึกนึกคิดของตัวละครหรือการเล่าออกมาด้วยรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมกับเรื่องนั้น ๆ หรืออาจทำความเข้าใจอดีต โดยผ่านเครื่องมือหรือวิธีการบางอย่าง เช่น สื่อบันทึกข้อมูล การสะกดจิต หรือ เครื่องย้อนเวลา เป็นต้น (Morrell, 2006 : 80-97)

1.3 การเปิดเรื่องแบบกลางเรื่อง เรียกว่า “in medias res” คือ การนำเหตุการณ์ในตอนกลางของเรื่องขึ้นก่อน จากนั้นจึงเริ่มย้อนกลับไปเล่าจากตอนต้นเรื่องให้มาบรรจบกับตอนกลางที่เปิดเรื่องไว้แล้วดำเนินเรื่องต่อจากจุดนั้นไปจนจบเรื่อง (Encyclopaedia Britannica,

2015 : Online; Bruke, 2012 : 15; Bell, 2011 : 148–149; Quinn, 2006 : 215) การเปิดเรื่องในลักษณะนี้นักประพันธ์นิยมนำเอาสถานการณ์ที่น่าจะเป็นการสร้างความประทับใจหรือโน้มน้าวให้ผู้อ่านเกิดความอยากรู้อยากเห็นว่าตอนต้นเรื่องเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น

1.4 การเปิดเรื่องแบบล่วงหน้า เรียกว่า “foreshadowing” คือ การบอกใบ้เหตุการณ์ล่วงหน้า เป็นการเปิดเรื่องโดยนำเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้นหรือเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมาเกริ่นนำเพื่อให้อ่านได้ใช้จินตนาการถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตว่าเรื่องราวเหล่านั้นมีเหตุการณ์อะไรก่อนหน้านี้นำไปสู่เหตุการณ์แบบนี้ แต่ไม่ใช่เป็นการเฉลยเรื่อง (Literary Terms, 2015 : Online) ทั้งนี้เพื่อให้อ่านเกิดความอยากรู้อยากเห็นและอยากติดตามทำให้ผู้อ่านคาดเดาว่าตรงกับสิ่งที่ตนเองคิดไว้หรือไม่ เช่น การเห็นเหตุการณ์ล่วงหน้า ลางสังหรณ์ ความฝันถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นต้น (Morrell, 2006 : 98–110)

ลักษณะการนำเสนอเรื่องสั้นในช่วงเปิดเรื่องทั้ง 4 แบบนี้ นักประพันธ์อาจต้องเลือกแบบใดแบบหนึ่งในการนำเสนอเพื่อเปิดฉาก แต่สำหรับในส่วนของฉากจากเนื้อเรื่องตอนกลางแล้วนักประพันธ์สามารถผสมผสานกันไปตามเรื่องราวที่กำหนดไว้ เพื่อให้เนื้อหาเกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ตามที่นักวิชาการทั้งหลาย อย่างเช่น ภคพร พิลาบ (2554 : 9–10); สุทัศน์ วงศ์กระบากลาว (2550 : 109–110); ดวงรัตน์ คำสวัสดิ์ (2550 : 11–12); ชูทิพย์ นาถ (2549 : 38–40); Joseph, M. (1924 : 43–59); Hamilton, C. M. (1923 : 74); Esenwein, J. B. (1909 : 126–146); และ Anders, C. J. (n.d.) ได้กล่าวไว้เป็นแนวทางเดียวกันถึงองค์ประกอบที่สำคัญของโครงเรื่องในช่วงตอนเปิดเรื่อง สามารถสรุปได้ในประเด็นต่อไปนี้ คือ

1. การเปิดเรื่องโดยการกระทำ (action) คือ เป็นการใช้การกระทำหรือพฤติกรรมของตัวละครในด้านที่เกิดความน่าสนใจที่จะติดตามมาเป็นฉากเปิดเรื่อง เช่น ตัวละครกำลังวิ่งหนีอะไรสักอย่างหรือกำลังต่อสู้กัน เป็นต้น

2. การเปิดเรื่องโดยบรรยาย (narrative) คือ เป็นการเล่าเรื่องแบบเรียบ ๆ อาจบรรยายฉากตัวละครหรือเหตุการณ์ โดยใช้สำนวนภาษาที่สามารถสะกดผู้อ่านให้ติดตามเนื้อหาไปจนจบ

3. การเปิดเรื่องโดยการพรรณนา (descriptive) คือ เป็นการพรรณนาจาก บุคลิก และลักษณะตัวละครหรือเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเน้นให้อ่านเคลิ้มตาม และให้เห็นเป็นภาพแห่งมโนทัศน์ของตนเองจากข้อความนั้น

4. การเปิดเรื่องโดยความเป็นไปต่าง ๆ ตามทัศนะของนักประพันธ์ (introduce an idea) คือ เป็นการนำเสนอความเห็นหรือแนวคิดของนักประพันธ์ต่อเรื่องดังกล่าวว่าต้องการนำเสนอในทิศทางใดและต้องการสื่ออะไรให้ผู้อ่าน

5. การเปิดเรื่องโดยใช้สำนวนโวหาร บทกวี หรือ คำคม (figurative language) คือ อาจใช้เป็นบทเพลง วลีหรือสำนวนที่ชวนให้คิดและน่าติดตาม

6. การเปิดเรื่องโดยใช้การสนทนา (dialogue) คือ เป็นการใช้การสนทนาของตัวละครที่เราใจมาเปิดเรื่อง อาจเป็นการสนทนาพูดคุยกับตนเองหรือพูดคุยกับตัวละครอื่น ๆ

7. การเปิดโดยใช้คำโปรย (main idea) คือ เป็นการนำเอาข้อความที่เป็นใจความสำคัญของเรื่องออกมาเป็นประโยคหรือข้อความเชิงกระตุ้นและเชิญชวนให้ต้องการอ่านเรื่องนั้น เป็นข้อความที่ต้องกระชับนำอ่านและเน้นใจความสำคัญเท่านั้น

8. การเปิดเรื่องโดยนำความประหลาด (surprise – attract) คือ การนำเอาเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความงุนงง เกิดคำถามขึ้นในใจว่าคืออะไร ทำไม และอยากหาคำตอบนั้นโดยต้องอ่านเรื่องราวทั้งหมด

9. การเปิดเรื่องโดยเล่านิทานหรือตำนานปรัมปรา (fable) ประกอบ คือ การนำเรื่องเล่าประเภทตำนานเข้ามาประกอบเพื่อเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในเรื่อง โดยอาจเป็นการเท่าความสั้น ๆ ซึ่งเรื่องที่เล่านั้นต้องมีความเชื่อมโยงกับเรื่องราวในเรื่องไม่ทางตรงก็ทางอ้อม หากไม่มีส่วนใด ๆ เกี่ยวข้องเลย ไม่ควรเปิดเรื่องด้วยวิธีนี้

10. การเปิดเรื่องโดยใช้เบื้องหลังเชิงประวัติศาสตร์ (historical background) คือ การนำเอาเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นจริงมาเปิดเรื่อง ซึ่งต้องมีผลหรือเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือตัวละครในเรื่องด้วย

สรุปได้ว่า องค์ประกอบโครงเรื่อง ประกอบด้วย 1) การเปิดฉากเรื่อง เช่น เปิดเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เปิดเรื่องแบบย้อนเหตุการณ์กลับ เปิดเรื่องจากเหตุการณ์ตอนกลางเรื่อง เปิดเรื่องจากเหตุการณ์ตอนจบเรื่อง นักประพันธ์สามารถเดินเรื่องโดยใช้การกระทำ การบรรยาย การพรรณนา การแสดงความคิดเห็น การใช้สำนวน สุภาษิต บทกวี ตำนาน นิทาน เรื่องเล่าปรัมปรา เหตุการณ์ประหลาด ประวัติศาสตร์ การสนทนาและใช้คำโปรย

2. การดำเนินเรื่องหรือตอนกลางของเรื่อง

ตอนกลางเรื่อง เรียกว่า “complication” หรือ “middle” เป็นส่วนสำคัญเช่นเดียวกับส่วนอื่น ๆ และเป็นตอนที่เรื่องราวเริ่มมีความวุ่นวายและปมปัญหาเริ่มมีความชัดเจนมากขึ้น อันสืบเนื่องมาจากตอนเปิดเรื่อง (Quinn, 2006 : 91-92) เพื่อชวนให้เรื่องราวเกิดความน่าติดตาม นักประพันธ์ต้องใช้ทักษะในการใช้ภาษาและสำนวน เพื่อวาดภาพแห่งเหตุการณ์ให้มีความต่อเนื่องตามลำดับ ตามที่นักวิชาการ เช่น นัญ เจริญพันธ์ศิริกุล (2558 : 101); นพมาส แววหงส์ (2558 : 8); สุทัศน์ วงศ์กระบอกถาวร (2550 : 111-112); ภาคพร พิลาบ (2550 : 11); ชูทิพย์ นาถ (2549 : 60); ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (2544 : 113-115); Ebenbach, D. H. (2003 : 21-22); Joseph, M. (1924 : 60-75); และ Williams, B. C. (1917 : 55-58) ได้กล่าวเป็นแนวเดียวกันถึงองค์ประกอบย่อยที่อยู่ในส่วนตอนกลางของเรื่องสั้น สามารถสรุปได้ต่อไปนี้

2.1 ความขัดแย้ง ข้อขัดแย้ง หรือปมปัญหา เรียกว่า “conflict” คือ นักประพันธ์จะต้องสร้างประเด็นปมปัญหาหลักเพียงประเด็นเดียวให้กับตัวละคร แต่สามารถมีปมปัญหารองได้หลายปม เพื่อให้ตัวละครได้มีบทบาทและการดำเนินเรื่องเกิดความน่าสนใจ (Quinn, 2006 : 95) หากว่าเรื่องสั้นเรื่องใดไม่มีปมปัญหาก็คือไม่ถือว่าเป็นเรื่องสั้น ดังนั้นนักประพันธ์สามารถใช้กลวิธีแห่งความขัดแย้งที่เหมาะสม เช่น ขัดแย้งกับตัวเอง ขัดแย้งกับความคิด ขัดแย้งกับสังคม ขัดแย้งกับธรรมชาติ ขัดแย้งกับสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นต้น

2.2 การขมวดปม เรียกว่า “rising action” คือ เป็นเหตุการณ์ในช่วงนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากปมขัดแย้ง คำนี้ใช้เป็นคำเรียกปมขัดแย้งที่มีลักษณะเหตุการณ์ค่อย ๆ เพิ่มอัตราความรุนแรงขึ้นไปเรื่อย ๆ ที่ตัวละครต้องเผชิญและยังไม่สามารถหาทางออกใด ๆ ได้ หากไม่มีปมขัดแย้งการขมวดปมก็ไม่มีเช่นกัน (Quinn, 2006 : 174-175; Bunting, n.d.)

2.3 จุดวิกฤต หรือ วิกฤตการณ์ เรียกว่า “crisis” คือ เป็นสถานการณ์ตึงเครียดของตัวละครที่เป็นผลมาจากความขัดแย้งและความรุนแรงที่เพิ่มขึ้น (Quinn, 2006 : 100) เพื่อให้เรื่องไม่ซ้ำซ้อนมากนัก จุดวิกฤตในเรื่องสั้นนิยมให้มีเพียงครั้งเดียวเท่านั้นคือในช่วงตอนใกล้ปิดเรื่องหรือใกล้จบเรื่อง จุดนี้เป็นเหตุการณ์ที่ตัวละครต้องเผชิญกับปมปัญหาและต้องใช้ความเพียรพยายามครั้งสุดท้ายที่จะหาทางออกอย่างไร้หนทางนำไปสู่จุดคลี่คลาย (climax) ของเหตุการณ์นั้น ๆ เพื่อให้เรื่องดำเนินไปสู่ขั้นจุดสิ้นสุดของเรื่อง

2.4 การแก้ปม เรียกว่า “falling action” เมื่อเกิดจุดวิกฤตขึ้น ตัวละครจึงต้องหาทางออกเพื่อให้ดำเนินไปถึงจุดคลี่คลาย จุดแก้ปมจึงเป็นจุดที่สถานการณ์ตึงเครียดต่าง ๆ เริ่ม

มีความผ่อนคลายและค่อย ๆ ลดระดับความรุนแรงลงจนนำไปสู่จุดคลี่คลายเรื่องในที่สุด (Quinn, 2006 : 174–175; Freytag, 1895 : 130–135)

2.5 การคลี่คลายของเรื่อง เรียกว่า “climax” คือ จุดที่สถานการณ์กลับคืนสู่ภาวะปกติ ความขัดแย้งได้สลายไป เรื่องราวทุกอย่างอาจได้รับการแก้ไขหรือไม่ได้รับการแก้ไข แต่จะไม่มีผลต่อตัวละครหลักอีกแล้ว เช่น ตัวละครสามารถเอาชนะหรือยอมจำนนต่อปมปัญหาดังกล่าว (Quinn, 2006 : 82; Freytag, 1895 : 130–135)

นอกจากนี้ในการดำเนินเรื่อง นักประพันธ์อาจใช้กลวิธีในการแต่งเรื่องให้ดำเนินไปตามลำดับเวลา (timeline) หรือใช้การเล่าเรื่องย้อนกลับ (flashback) หรือการบอกเหตุการณ์ล่วงหน้า (foreshadowing) ผสมผสานลงไปในเรื่องได้ (ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา, 2544 : 116) จะทำให้การดำเนินเรื่องมีความน่าสนใจ เกิดความอยากรู้อยากเห็นในการค้นหาคำตอบและเกิดความท้าทายกับผู้อ่าน อย่างไรก็ตามไม่ควรใช้กลวิธีที่ซับซ้อนเกินไป เนื่องจากเรื่องสั้นมีข้อจำกัดด้านความยาวของเนื้อหา

สรุปได้ว่า การดำเนินเรื่องหรือตอนกลางของเรื่องสั้นนั้นมีองค์ประกอบดังนี้คือ 1) ความขัดแย้งหรือปมปัญหาที่ตัวละครต้องเผชิญ 2) การขมวดปมซึ่งตัวละครต้องหาวิธีเอาชนะปัญหาเหล่านั้น 3) สถานการณ์ตั้งเครียดในระหว่างที่ตัวละครหาทางออกหรือวิธีการแก้ไขปัญหา 4) การแก้ปมด้วยวิธีการที่ตัวละครตัดสินใจ และ 5) จุดคลี่คลายหลังจากที่แก้ปมปัญหาเหล่านั้นได้แล้ว

3. การปิดฉากหรือตอนจบของเรื่อง

จุดจบของเรื่อง เรียกว่า “denouement” หรือ “ending” คือ เป็นจุดที่นักประพันธ์นิยมทิ้งความรู้สึกบางอย่างไว้กับผู้อ่านเสมอ การจบเรื่องหรือปิดฉากเรื่องมีอยู่ด้วยกันหลายลักษณะ นักประพันธ์สามารถเลือกใช้โดยพิจารณาเนื้อเรื่องโดยรวมว่าควรให้เรื่องราวจบลงอย่างไร ตามที่นักวิชาการทั้งหลาย อย่างเช่น สุกฤษณ์ วงศ์กระบาศกร (2550 : 113–114); ดวงรัตน์ คำสวัสดิ์ (2550 : 13); ชูทิพย์ นาฏ (2549 : 42); ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (2544 : 162–164); ธัญญา สังขพันธ์านนท์ (2539 : 168); สมพร มั่นตะสูตร (2525 : 75); James, L. M. (2011 : 7–8); และ Ebenbach, D. H. (2003 : 22–23) ได้กล่าวเป็นแนวเดียวกันถึงลักษณะตอนจบของเรื่องสั้น สามารถสรุปได้ต่อไปนี้

3.1 จบแบบเศร้าโศก เรียกว่า “tragic ending” คือ เป็นการจบที่สร้างรู้สึกสะเทือนอารมณ์หรือผิดหวังไปกับตัวละคร ตัวละครอาจต้องประสบกับความสูญเสีย ความล้มเหลว

การยอมแพ้อุปมาปัญหา หรือตัวละครหลักเองต้องพบกับความตาย เป็นการปิดเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเห็นใจและรู้สึกสะเทือนใจ

3.2 จบแบบสร้างความประหลาดใจ เรียกว่า “surprise ending” หรือ “twist ending” คือ เป็นการจบเรื่องแบบพลิกความคาดหมายหรือหักมุม ที่สร้างความแปลกใจแบบคาดไม่ถึงให้กับผู้อ่าน และยังคาใจและต้องย้อนกลับไปอ่านซ้ำอีกครั้งเพื่อให้ได้คำตอบ แต่นักประพันธ์เองจะต้องซ่อนปมให้สนิทเช่นกันเพื่อไม่ให้ผู้อ่านจับได้ มิเช่นนั้นแล้วเรื่องสั้นดังกล่าวอาจขาดความน่าสนใจ

3.3 จบแบบสุขสมหวัง เรียกว่า “happy ending” คือ เรื่องราวจบลงอย่างมีความสุขและมีความสำเร็จ การจบเรื่องด้วยวิธีนี้จะมีให้เห็นทั่วไป ผู้อ่านจะรู้สึกซาบซึ้ง ดีใจ และมีความสุขร่วมกับตัวละคร ผู้อ่านบางคนอาจจินตนาการไปถึงขั้นอยากมีชีวิตที่สุขสมหวังแบบนั้นบ้าง

3.4 จบแบบความสมจริงในชีวิต เรียกว่า “realistic ending” คือ เป็นการจบแบบผู้อ่านรู้สึกได้ว่าเหตุการณ์เหล่านั้นสามารถสัมผัสได้ในชีวิตจริง เป็นการทิ้งข้อคิด คติเตือนใจ แนวทางการใช้ชีวิต ปรัชญาชีวิตหรืออุดมการณ์บางอย่างให้ผู้อ่านค้นหาคำตอบด้วยตนเอง การจบด้วยลักษณะนี้ทำให้ผู้อ่านเข้าใจชีวิตมากขึ้น ทำให้เห็นความจริงและสัมผัสได้ว่าหลายปัญหาของชีวิตบ่อยครั้งที่เราไม่สามารถหาทางออกได้

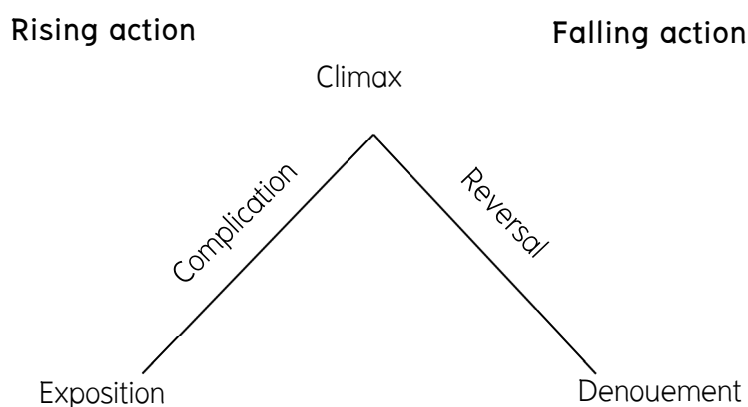
สรุปได้ว่า ตอนจบของเรื่องสั้นมีลักษณะดังนี้คือ 1) จบแบบเศร้าคือสร้างความรู้สึกสะเทือนใจให้กับผู้อ่าน 2) จบแบบพลิกความคาดหมาย คือ สร้างความแปลกและฉงนใจให้ผู้อ่าน 3) จบแบบสุขใจ คือ สร้างความสุขและผู้อ่านมีใจยินดีร่วม และ 4) จบแบบให้คำคม คือ ทิ้งข้อคิดบางอย่างกับผู้อ่าน

ประเภทของโครงเรื่อง

1. ความเป็นมาของโครงเรื่องสั้น

กุสตาฟ ไพรทาก (Gustav Freytag, 1816–1895) เป็นนักการละครและนักเขียนนวนิยายชาวเยอรมัน เขาได้ทำการศึกษาและสังเกตงานบันเทิงคดีประเภทต่าง ๆ และได้รับอิทธิพลด้านแนวคิดองค์ประกอบของงานประพันธ์ตั้งแต่ยุคกรีกโบราณแบบอริสโตเติล (Aristotle, 384–322 B.C.) ที่ระบุว่า “A whole is what has a beginning and middle and end” (Aristotle, 1932 : 1450b) และยุคเรอเนสซองส์ (Shakespearean) ซึ่งมีแบบแผน (pattern)

โครงเรื่องด้วยกัน 3 ส่วนคือ ตอนต้นเรื่อง (beginning) ตอนกลางเรื่อง (middle) และตอนจบเรื่อง (ending) (Hamilton, 1923 : 69; Perseus Digital Library, n.d.) ทำให้เขาได้แบ่งองค์ประกอบโครงเรื่องตามโครงสร้างเพิ่มเติมที่มีแบบแผนซึ่งเป็นหลักพื้นฐานของโครงเรื่องสั้นมาจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย 5 ชั้น ได้แก่ 1) การเปิดเรื่อง (exposition) 2) การสร้างปมปัญหา (complication) 3) จุดวิกฤตและหักเห (crisis and climax) 4) จุดแก้ม (falling action) และ 5) การคลี่คลายเรื่อง (denouement) (ยูวพาส์ (ประทีปะเสน) ชัยศิลป์วัฒนา, 2559 : 27-28; Williams, 1917 : 64-65; Herron, n.d.) สามารถแสดงรายละเอียดได้ตามภาพที่ 1 ดังต่อไปนี้

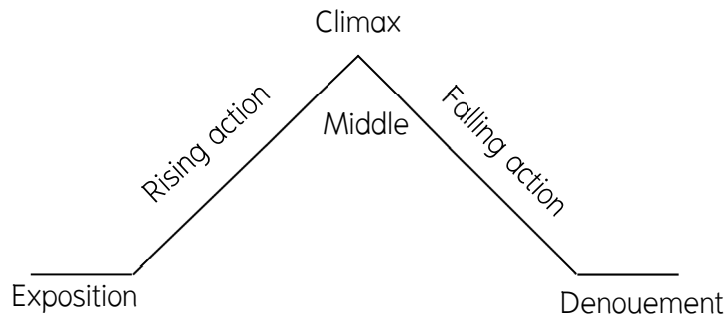

ภาพที่ 1 : Freytag's pyramid

ที่มา : Duke, T., (2009 : 4); Quinn, E, (2006 : 175)

ภาพนี้มีชื่อเรียกว่า “Freytag's pyramid” ซึ่งเป็นของ กุสตาฟ ไพรทาก (Gustav Freytag) เป็นแผนภาพที่แสดงโครงเรื่องของงานวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์โครงเรื่อง และได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลายในหมู่นักประพันธ์ชาวเยอรมันในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 จากภาพนี้จะเห็นได้ว่าโครงเรื่องวรรณกรรมในช่วงแรก ๆ ไม่มีความซับซ้อนอะไรมากนัก เขาได้แบ่งเป็น 5 ลักษณะ (five-act play) ประกอบด้วย ช่วงเปิดเรื่อง (exposition) การผูกปม (complication) จุดพลิกผันของเรื่อง (climax) จุดผ่อนคลายเป็นเรื่อง (reversal) และจุดสิ้นสุด (denouement) โดยจัดเป็น 2 สถานการณ์ นั่นคือ สถานการณ์การขมวดปม (rising action) คือเมื่อมีการเปิดเรื่อง (exposition) เรื่องราวดำเนินไปและค่อย ๆ เพิ่มระดับขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงพลิกผันของเรื่อง (climax) แล้วสถานการณ์ก็จะลดระดับลง (falling action) ทำให้สถานการณ์ค่อย ๆ ผ่อนคลายลงแล้วเข้าสู่จุดสิ้นสุดของเรื่อง (Quinn, 2006 : 174-175)

ในสมัยต่อมาพัฒนาการด้านงานวรรณกรรมโดยเฉพาะบันเทิงคดีแบบเรื่องสั้นเริ่มเปลี่ยนกรอบแนวคิดไปตามยุคสมัย โครงสร้างของโครงเรื่องสั้นจึงเริ่มมีการพัฒนาขึ้นให้มีความซับซ้อนและมีกลวิธีและรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดกว้าง มีอิสระและไม่จำกัดความคิดของนักประพันธ์อีกต่อไป เมื่อพิจารณาวิเคราะห์โครงเรื่องโดยละเอียดแล้วพบว่าโครงเรื่องหลัก ๆ ยังคงเป็นแบบ Freytag's pyramid แต่อาจมีรายละเอียดเพิ่มเติมที่ปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้สอดคล้องกับยุคสมัย ความเชื่อและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป งานบันเทิงคดีทั่วไปนิยมแต่งด้วยโครงเรื่องในลักษณะนี้ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังภาพที่ 2 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2 : Modified plot structure

ที่มา : Benford, S., et al., (2013 : 71)

จากภาพที่ 2 การเปิดเรื่อง (exposition) นักประพันธ์จะนำเสนอและแนะนำตัวละคร ฉาก หรือเกริ่นนำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพรวมและทิศทางในการดำเนินเรื่องก่อน จากนั้นจึงนำไปสู่การขมวดปมปัญหา (rising action) เพื่อให้ผู้อ่านได้ลุ้นและตื่นตัวไปกับเรื่องราวที่จะเกิดขึ้นในช่วงเริ่มต้นเรื่อง (beginning) และเมื่อปมปัญหาเพิ่มระดับขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงจุดคลี่คลาย (climax) อันเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดของเรื่องและเป็นเหตุการณ์หลักที่กำลังจะได้รับการคลี่คลาย เหตุการณ์นี้จัดอยู่ในช่วงกลางเรื่อง (middle) แล้วนำไปสู่จุดหักเหที่ตัวละครต้องแก้ปมปัญหานั้นด้วยวิธีการต่าง ๆ (falling action) ผลที่เกิดขึ้นจากจุดคลี่คลายนี้ ทำให้ผู้อ่านรับรู้ได้ถึงจุดใกล้จบของเรื่องราว เมื่อสถานการณ์มาถึงจุดผ่อนคลาย (denouement) ปริศนา ข้อสงสัยหรือปมปัญหาต่าง ๆ ย่อมได้รับการเฉลยโดยตัวละครหรือผู้ดำเนินเรื่อง จุดนี้ถือว่าเป็นช่วงจบเรื่อง อย่างไรก็ตามในช่วงท้ายนี้เองบางครั้งนักประพันธ์มักจะทิ้งสสารัตถะหรือแก่นของเรื่องไว้ให้ผู้อ่านได้นำไปคิด (นัญ เจริญพันธ์ศิริกุล, 2558 : 100-101)

สรุปได้ว่า โครงเรื่องนั้นเริ่มนำมาใช้เป็นครั้งแรกโดย กุสตาฟ ไพรทาก (Gustav Freytag) เขาได้นำเอาแนวคิดของนักประพันธ์ในยุคต่าง ๆ มาวิเคราะห์และสรุปออกมาเป็นแผนภาพ เรียกว่า “Freytag's pyramid” เบื้องต้นมีอยู่ด้วยกัน 5 ชั้น คือ 1) การเปิดเรื่อง (exposition) 2) การสร้างปมปัญหา (complication) 3) จุดวิกฤตและจุดหักเห (crisis and climax) 4) จุดแก้ปม (falling action) และ 5) การคลี่คลายเรื่องหรือจุดจบเรื่อง (denouement) ซึ่งถูกใช้เป็นแนวทางในการแต่งงานวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ จนได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและใช้อ้างอิงตราบจนทุกวันนี้

2. ประเภทของโครงเรื่องสั้น

ประเภทของโครงเรื่องในบันเทิงคดีมีด้วยกันหลากหลาย สำหรับโครงเรื่องสั้นมีอยู่ด้วยกันหลายประเภทเช่นกัน ตามที่นักวิชาการ อย่างเช่น นันญ์ เจริญพันธ์ศิริกุล (2558 :101-105); สุทัศน์ วงศ์กระบาศถาวร (2550 : 112); Morrell, J. P. (2006 : 105-107); Phillips, H. A. (1920 : 40-65); Esenwein, J. B. (1909 : 93-99); และ Chen, C. E. (n.d.) ได้กล่าวว่าเป็นแนวเดียวกันถึงประเภทของโครงเรื่องสั้น สามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1 โครงเรื่องแบบเล่าตามลำดับปฏิทิน

โครงเรื่องแบบนี้เรียกว่า “progressive plot” หรือ “dramatic plot” เป็นโครงเรื่องที่ดำเนินเหตุการณ์หรือเรื่องราวไปตามลำดับวันเวลาปฏิทิน ตัวละครดำเนินไปตามโครงเรื่องโดยเริ่มต้นตั้งแต่การเปิดเรื่อง การเผชิญกับปมปัญหา เหตุการณ์ที่ค่อย ๆ ทวีความรุนแรงขึ้นจนนำไปสู่จุดเปลี่ยนและสถานการณ์คลี่คลายด้วยการแก้ปัญหาของตัวละครแล้วนำไปสู่จุดสิ้นสุดของเรื่องตามลำดับ โครงเรื่องลักษณะนี้เป็นที่นิยมโดยทั่วไป

2.2 โครงเรื่องแบบเล่าย้อนกลับ

โครงเรื่องแบบนี้เรียกว่า “flashback plot” นักประพันธ์จะเปิดฉากจากตอนจบของเรื่องหรือช่วงที่เป็นเหตุการณ์คลี่คลายหมดแล้วในเรื่อง คือเป็นการเล่าเรื่องจากผลไปหาเหตุ นักประพันธ์จะให้ความเล่าย้อนกลับตั้งแต่ต้นเรื่องเปิดฉากถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวละครที่ผ่านมาตามลำดับ เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงเหตุการณ์ และอุปสรรคต่าง ๆ ที่ตัวละครได้เผชิญกับอะไรมาบ้าง ที่ไหน เมื่อไหร่และอย่างไร จนกลับมาถึงปัจจุบันขณะที่เป็นจุดจบเรื่อง เรื่องสั้นในลักษณะสามารถทำให้ผู้อ่านเกิดความอยากรู้อยากเห็นมากเช่นกัน

2.3 โครงเรื่องแบบเล่าเหตุการณ์ล่วงหน้า

โครงเรื่องแบบนี้ เรียกว่า “foreshadowing plot” นักประพันธ์จะเปิดฉาก ณ ขณะปัจจุบันแล้วเกริ่นนำเหตุการณ์หรือปมปัญหาที่ตัวละครจะต้องเผชิญในอนาคตว่าต้องพบเจอสิ่งใด เรื่องสั้นประเภทนี้นิยมนำเสนอเรื่องราวในลักษณะเหตุการณ์ เช่น การทำนายอนาคต การจินตนาการถึงสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นกับตัวเอง การแจ้งเตือนให้ระวังถึงเหตุการณ์บางอย่าง หรือการผันถึงเหตุการณ์ในอนาคต การข้ามเวลาไปในอนาคต หรือเหตุการณ์ที่ทำให้ตัวละครนึกถึงผลพวงต่าง ๆ ที่จะเกิดตามมาในภายภาคหน้า เป็นต้น โครงเรื่องลักษณะนี้สามารถดึงความสนใจผู้อ่านได้มากที่สุดทีเดียว กระตุ้นให้ผู้อ่านอยากติดตามตลอดเรื่องว่าเหตุการณ์เป็นไปตามเหตุการณ์ที่คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าหรือไม่ ตัวละครจะแก้ไขสถานการณ์เหล่านั้นได้อย่างไร

2.4 โครงเรื่องแบบเล่าจากกลางเรื่อง

โครงเรื่องแบบนี้ เรียกว่า “concentric circles plot” นักประพันธ์จะนำเสนอหรือเปิดฉากจากตอนกลางของเรื่องแล้วเริ่มดำเนินเรื่องย้อนกลับไปตอนต้นเรื่องว่ามีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นกับตัวละครบ้าง เรื่องราวค่อย ๆ ย้อนกลับมาจนถึงตอนกลางเรื่อง แล้วตัวละครที่ปรากฏในขณะนั้นก็จะดำเนินเรื่องต่อไปตามลำดับวันเวลาปฏิทินจนจบเรื่อง

2.5 โครงเรื่องแบบเล่าคู่ขนาน

โครงเรื่องแบบนี้ เรียกว่า “parallel plot” นักประพันธ์จะใช้โครงเรื่องประเภทใดก็ได้จากที่กล่าวมาข้างต้น แต่จะต้องนำเสนอเรื่องราวของตัวละครหลักในเรื่องไม่น้อยกว่า 2 คน หรือเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ดำเนินไปพร้อม ๆ กัน ตัวละครทั้งสองอาจอยู่ด้วยกันช่วงเปิดฉากแล้วมีเหตุให้ต้องพรากจากกัน แล้วนักประพันธ์ต้องนำเสนอเหตุการณ์และปมขัดแย้งของตัวละครทั้งคู่ให้มีความสอดคล้องและคาบเกี่ยวกันที่เป็นเหตุเป็นผลให้ตัวละครทั้งคู่ได้กลับมาพบเจอกันอีกครั้งหนึ่งในตอนจบ เช่น การได้มาเจอกันในงานเลี้ยงรุ่นของตัวละครหลักจากที่ได้จากกันเมื่อครั้งเรียนจบ หรือการต้องจากกันด้วยสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งแล้วท้ายสุดก็ได้กลับมาเจอกันหรือลงเอยด้วยกัน

สรุปได้ว่า โครงเรื่องสั้นแบ่งออกได้ 5 ประเภท ได้แก่ 1) แบบเล่าตามลำดับวันเวลา 2) แบบเล่าย้อนเหตุการณ์ในอดีต 3) แบบเล่าเหตุการณ์ล่วงหน้า 4) แบบเล่าจากเหตุการณ์ตอนกลางเรื่อง และ 5) แบบเล่าสองเหตุการณ์พร้อมกันแล้วมาบรรจบกัน

การวิเคราะห์และวิจารณ์เรื่องสั้นด้วยแผนภาพโครงเรื่อง

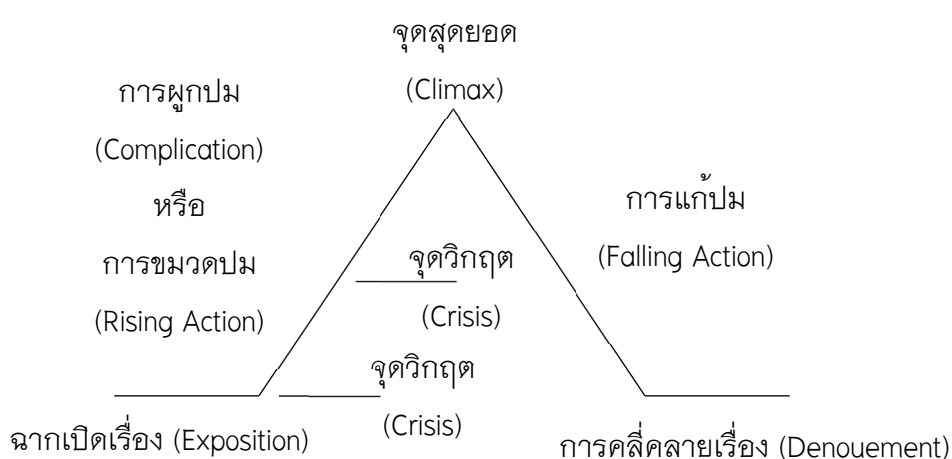
วรรณกรรมไม่ใช่เป็นเพียงแค่การร้อยเรียงตัวอักษรได้อย่างงดงามเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสะท้อนจิตวิญญาณและความเจริญรุ่งเรืองของมนุษยชาติในด้านความรู้สึกนึกคิดที่ทุกเชื้อชาติ ทุกภาษาและทุกวัฒนธรรมต่างล้วนใช้งานวรรณกรรมเป็นเครื่องมือในการสื่อสารผ่านทั้งสั้น จะมีมากหรือน้อย ดีหรือไม่ดีนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความเจริญของกษัตริย์ด้านจิตใจของชาตินั้น ๆ (พิทยา วงศ์กุล, 2540 : 1; Esenwein, 1909 : 100-107) งานวรรณกรรมทุกชิ้นล้วนเป็นผลงานที่นักประพันธ์บรรจงสร้างขึ้นมาด้วยความวิริยะอุตสาหะ ต้องใช้ความรู้ความสามารถในศาสตร์สาขาต่าง ๆ เรียบเรียงขึ้นมาด้วยความเพียรพยายามและใช้ระยะเวลาในการประพันธ์เพื่อให้ได้ผลงานที่ดีที่สุด ผลงานบางชิ้นกว่าจะเรียบเรียงให้สำเร็จลุล่วงต้องใช้เวลานับปีหรือมากกว่านั้น ต้องผ่านการพิจารณาและตรวจสอบในทุก ๆ ด้าน ก่อนที่จะนำออกมาเผยแพร่ต่อสาธารณชน ดังนั้นนักประพันธ์จึงต้องมีความรัก หลงใหลและชื่นชอบเป็นอย่างยิ่งในการประพันธ์งานวรรณกรรมที่ดีเรื่องหนึ่ง

งานวรรณกรรมจำนวนหนึ่งที่ยังไม่ได้รับการยอมรับทั้งในหมู่นักวรรณกรรมและผู้อ่านทั่วไป ทั้งนี้อาจมีสาเหตุที่หลากหลายทั้งจากปัจจัยภายใน เช่น นักประพันธ์เองที่อาจจะยังขาดประสบการณ์ ความถนัดและทักษะที่ลุ่มลึกในประเด็นที่จะถ่ายทอด หรือปัจจัยภายนอก เช่น เพศสภาพ วุฒิภาวะ รสนิยม รวมทั้งความแตกต่างทางวิถีวัฒนธรรมและความเชื่อของผู้อ่าน

การวิเคราะห์และวิจารณ์โครงเรื่องจึงควรพิจารณาดูว่า โครงเรื่องสามารถที่จะเป็นกรอบหรือแนวทางในการสร้างเรื่องฉบับสมบูรณ์ได้หรือไม่ ควรพิจารณาถึงองค์ประกอบและรายละเอียดต่าง ๆ โดยภาพรวมของโครงเรื่องว่ามีครบหรือไม่ ได้แก่ ตอนต้นหรือตอนเกริ่นนำเรื่อง มีการนำเสนอด้วยกลวิธีใด ตัวละครมีลักษณะเป็นแบบใด ความเป็นมาของปมขัดแย้งชวนให้ติดตามหรือไม่ ตอนกลาง ได้แก่ สิ่งที่ตัวละครต้องเผชิญดำเนินไปอย่างไร สอดคล้องกับตอนต้นหรือไม่ วิกฤตการณ์ต่าง ๆ มีจุดหักเหหรือคลี่คลายอย่างไร และตอนจบ ได้แก่ เรื่องราวจบลงอย่างไร สมหวังหรือไม่สมหวัง เพราะอะไร มีการหักมุมอะไรหรือไม่ ตลอดจนภาพรวมของส่วนต่าง ๆ เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ อ่านแล้วเข้าใจดีหรือไม่ นอกจากนี้ผู้อ่านยังต้องสามารถเห็นความเป็นเอกภาพ (unity) ของเรื่องทั้งหมด เหตุการณ์ทั้งหมดมีความเป็นไปได้อย่างสมเหตุสมผล นอกจากนี้ควรพิจารณาถึงประเด็นอื่น ๆ ว่าสอดคล้องกันตลอดทั้งเรื่องหรือไม่ (สุทัศน์ วงศ์กระเบาถาวร, 2550 : 156-157; ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา, 2544 : 163-164; กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2543 : 101-103; ธีญา สัจพันธ์านนท์, 2539 :

170–171; James, 2011 : 4–5 Barnet, Burto, & Cain, 2008 : 200; Hart, 1918 : 33–50; Sherry, n.d.; Victory, n.d.)

การวิเคราะห์และวิจารณ์โครงเรื่องสั้นด้วยแผนภาพโครงเรื่อง (plot diagram) มีลักษณะเป็นการแสดงโครงสร้างภายในของโครงเรื่องด้วยภาพเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ ลักษณะของภาพโครงเรื่องนั้นมีด้วยกันหลากหลายแบบทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเรื่องสั้นนั้น ๆ ว่ามีโครงสร้างของเรื่องเป็นอย่างไร เช่น จากตัวอย่าง โครงเรื่อง “The Lottery” สามารถแสดงได้ตามภาพที่ 3 ดังนี้

ภาพที่ 3 : The Lottery Plot Diagram

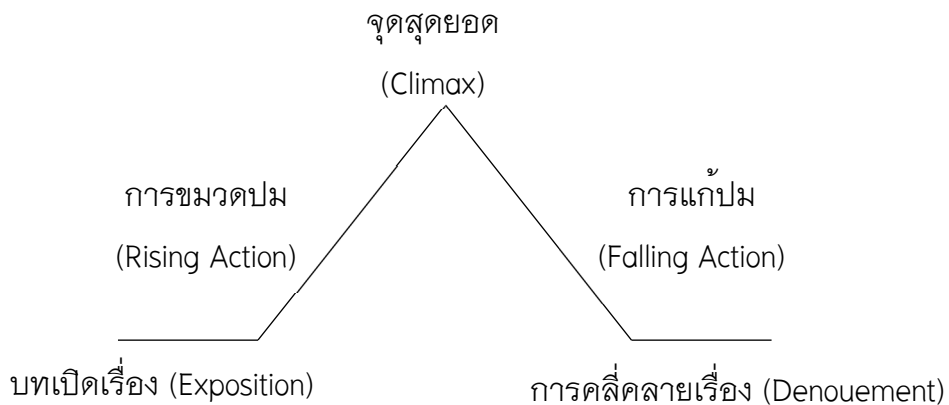
(ที่มา : ชูทิพย์ นาถ, 2549 : 43)

โครงเรื่อง “The Lottery” โดย เซอร์ลีย์ แจ็คสัน (Shirley Jackson, 1916–1965) เป็นเรื่องสั้นประเภทเล่าตามลำดับวันเวลาปฏิทิน มีโครงเรื่องหลักได้แก่ การเปิดฉาก ที่กล่าวถึงสภาพบรรยากาศของเมืองแห่งหนึ่งเป็นช่วงวันที่จะมีการจับสลาก (Lottery) เลือกผู้โชคดี ณ บริเวณใจกลางหมู่บ้าน ด้วยการใส่ชื่อของทุกคนลงในกล่องดำ ผู้คนต่างใจจดใจจ่อว่าใครคือผู้โชคดีที่จะถูกจับชื่อขึ้นมาได้ จากนั้นก็เข้าสู่ปมปัญหาด้วยการประกอบพิธีนี้ที่จัดขึ้นในช่วงเดือนมิถุนายนของทุกปี ผู้คนต่างพร้อมใจกันมารวมตัว ณ ลานในหมู่บ้านเพื่อจับสลากประจำปีในวันที่ 27 คุณซัมเมอร์ (Mr. Summer) ได้นำรายชื่อของคนในหมู่บ้านใส่ลงในกล่องดำ ผู้คนต่างจับสลากขึ้นมาทีละใบ ๆ และต่างก็คอยลุ้นด้วยความระทึกใจว่าใครจะเป็นผู้โชคดี

ต่อจากนั้นก็เข้าสู่จุดสุดยอดของเรื่อง เมื่อจับสลากครบทุกคนแล้วต่างก็เริ่มเคล็ดสลากของตน ออกพร้อมด้วยรอยยิ้ม ผู้โชคดีหรือผู้ที่จับได้จุดดำได้แก่ครอบครัวฮัทชินสัน (Hutchinson) ทุกคนต่างคิดว่าต้องเป็นพ่อของบิล (Bill) แน่เนื่องจากเขาขอจับสลากใหม่ภายในครอบครัว และผลการจับสลากใหม่ปรากฏว่าเป็นคุณเทสซี (Tessie) ที่เป็นผู้จับได้ใบดำ แล้วจุดหักเหก็เริ่มขึ้น หลังจากทุกคนทราบผลจากการจับสลากในครั้งที่สอง ทุกคนต่างรุมล้อมเข้ามาหาคุณเทสซี และปากอันทนใส้เธอ ขณะที่พ่อและแม่เธอได้แต่ยืนดูด้วยความสลดใจ แล้วเรื่องราวก็เข้าสู่จุดคลี่คลาย เธอได้แต่กรี๊ดร้องออกมาพร้อมน้ำตาว่า “มันไม่ยุติธรรม” “มันไม่ควร” แต่กลับไม่มีใครสนใจคำวิงวอนนั้นเลย จากนั้นทุกคนก็แยกย้ายกันกลับไปใช้ชีวิตตามปกติและเผ้ารอที่จะจับสลากในปีถัดไป ว่าใครจะเป็นผู้โชคดีคนต่อไป

และจากตัวอย่าง โครงเรื่อง “The Little Match Girl” สามารถแสดงได้ภาพดังภาพที่ 4 ดังนี้

ภาพที่ 4 : The Little Match Girl Plot diagram

“The Little Match Girl” เป็นเรื่องสั้นแบบการเล่าตามลำดับวันเวลาปฏิทินเช่นกัน ซึ่งประพันธ์โดย ฮันส์ คริสเตียน แอนเดอร์เซน (Hans Christian Andersen) เมื่อวิเคราะห์เรื่องราวพบว่ามีการเปิดเรื่องโดยเด็กหญิงตัวน้อยออกไปเดินอยู่บนท้องถนนที่เหน็บหนาว เป็นช่วงดำเนินก่อนวันคริสต์มาส ในขณะที่ทุกคนกำลังเฉลิมฉลองกันอย่างสนุกสนานในบ้านของตนเอง ต่อจากจุดนี้จึงเริ่มเข้าสู่ปมขัดแย้งของเรื่อง เธอไม่กล้ากลับบ้านเพื่อร่วมฉลองวันคริสต์มาส เนื่องจากยังขายไม้ขีดไฟไม่ได้ตามที่พ่อเลี้ยงบังคับให้ไปขาย เธอไม่มีสิ่งใดจะมาสสร้างความอบอุ่นให้กับกายอันสั่นสะท้านเพราะความหนาว จึงได้ตัดสินใจจุดไม้ขีดที่มีอยู่ เหตุการณ์

ในช่วงนี้เป็นความขัดแย้งและจุดหักเห ตัวละครที่ต้องเผชิญกับคำคืนอันมีคิมิตและต้องเดินไปตามถนนที่เห็นหนาวด้วยเท้าเปล่าเพื่อบอกชายไม้ขีดไฟใน จนสาวน้อยนั่งลงกอดตัวเองอยู่ข้างกำแพงและเธอรู้สึกอุ่นใจขึ้นมาเมื่อคุณยายมาปลุกเธอและชวนเธอกลับบ้านและทานอาหาร รุ่งเช้าผู้คนที่ต่างได้มาเยี่ยมคุณสาวน้อยผู้ไร้วิญญาณที่นอนเสียชีวิตอยู่ข้างกำแพงนั่นเอง

สรุปได้ว่า ควรวิเคราะห์และวิจารณ์ในเรื่อง องค์ประกอบตามโครงเรื่องครบถ้วนหรือไม่ ใช้โครงเรื่องแบบใด มีความเหมาะสมหรือไม่ เหตุใดต้องใช้โครงเรื่องแบบนี้

บทสรุป

นักประพันธ์ทั้งหลายใช้โครงเรื่อง (Plot) เป็นแนวทางในการนำเสนอเรื่องราวของตน ให้ง่ายต่อการประพันธ์ฉบับสมบูรณ์และสรุปเรื่องย่อไว้ให้ผู้อ่านได้เห็นภาพรวม โครงเรื่องประกอบด้วยตอนต้น ตอนกลาง และตอนจบ เนื้อหาแต่ละตอนจะมีความสัมพันธ์กันและเห็นภาพรวมตลอดทั้งเรื่องตั้งแต่เริ่มต้นไปจนจบเรื่อง เป็นกรอบให้นักประพันธ์ใช้เป็นแนวทางในการแต่งฉบับสมบูรณ์และถ่ายทอดความเข้าใจสำหรับผู้อ่าน ลักษณะที่ดีของโครงเรื่องนั้นต้องมีความกระชับนำเสนอปัญหาแต่เพียงเรื่องเดียวและสามารถที่จะดึงดูดผู้อ่านให้ติดตามอ่าน และเกิดความอยากรู้อยากเห็นเนื้อหาทั้งหมด ผู้เขียนจึงต้องรู้จักวางองค์ประกอบตามโครงเรื่องให้มีความน่าสนใจ มีการเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการสิ้นสุดเรื่องได้อย่างน่าประทับใจ และอาจมีการนำเสนอเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ตัวละครต้องเผชิญให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย (ผู้อ่าน) ตามที่นักประพันธ์กำหนดไว้ เพื่อให้ชิ้นงานมีความโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับต่อไป

แบบทดสอบท้ายบทที่ 2

โครงเรื่อง

คำชี้แจง : จงตอบคำถามต่อไปนี้และอธิบายให้เข้าใจความพอสังเขป

1. โครงเรื่อง (Plot) มีความหมายพอสรุปได้อย่างไร
2. ลักษณะโครงเรื่องสั้นที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร มีความสำคัญกับนักประพันธ์และผู้อ่านอย่างไร
3. การเปิดฉาก (exposition) ในโครงเรื่องสั้นนักประพันธ์ควรมีหลักการและแนวทางในการเขียนอย่างไร
4. การเปิดเรื่องสั้นแบบ flashback และ foreshadowing มีลักษณะต่างกันอย่างไร
5. ศึกษาวิเคราะห์และวิจารณ์แผนภาพโครงเรื่อง “The Monkey's Paw” โดย วิลเลียม ไวมาร์ค เจค็อบส์ (William Wymark Jacobs, 1863–1943) มีองค์ประกอบเป็นอย่างไร